

МАТЕРІАЛИ ІІІ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
**«ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
РОЗВИТКУ ОСВІТИ»**
(30-31 березня 2017 року)

Львів
2017

УДК 37.01(063)
ББК 74.0я43
П 78

Проблеми та перспективи розвитку освіти. Матеріали
П 78 III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 30-31 березня
2017 року). Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2017. – 200 с.
ISBN 978-966-916-260-1

У збірнику представлені матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми та перспективи розвитку освіти». Розглядаються загальні питання педагогіки та історії педагогіки, теорії та методики навчання, теорії і методики професійної освіти.

Збірник призначений для науковців, викладачів, аспірантів та студентів, які цікавляться педагогічною наукою, а також для широкого кола читачів

УДК 37.01(063)
ББК 74.0я43

ISBN 978-966-916-260-1

© Колектив авторів, 2017
© Видавничий дім «Гельветика», 2017

Гризодуб Т.В. ІСТОРІЯ КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЇ НАВЧАННЯ: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ	46
Добровольська А.М. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС ЯК ЗАСІБ ОРГАНІЗАЦІЇ І РЕАЛІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ІТ-КОМПЕТЕНТНОСТІ	48
Єгорова С.Ю., Башмаков Д.Г. МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ ПРИ ВИВЧЕННІ МІКРОБІОЛОГІЇ У ВИЩОМУ МЕДИЧНОМУ ЗАКЛАДІ	50
Куракова О.Ю., Михайленко Н.С. ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ НА УРОКАХ ПРИРОДОЗНАВСТВА	51
Матвеев В.В. ХРОНОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНЦІЯ НА ЗАНЯТТЯХ ІСТОРІЇ	54
Оксенюк А.В. ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ТРУДОВОЇ ПІДГОТОВКИ ШКОЛЯРІВ	57
Попович А.С. ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ СТИЛІСТИКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ МАЙБУТНІМИ ВЧИТЕЛЯМИ-СЛОВЕСНИКАМИ	60
Сірант Н.П., Дума З.М. ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДИТИНИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	62
Смальоха Л.С. КАЗКА ЯК ЗАСІБ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	65
Химченко Є.В., Цуруль О.А. МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ БІОЛОГІЧНИХ ЕКСКУРСІЙ В ОСНОВНІЙ ШКОЛІ	68
Цимбрило С.М. КРАЇНОЗНАВСТВО ЯК НЕОБХІДНА ДИДАКТИЧНА СКЛАДОВА У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВНЗ	71
Черній Л.В. ВИКОРИСТАННЯ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНИХ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ РІВНЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ТУРИЗМ» З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ	73
Яцканич Н.М. СЕМАНТИЧНА ГРАМАТИКА В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ/ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	76

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВИТИ

Багорка А.М. ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В СИСТЕМІ «КОЛЕДЖ-УНІВЕРСИТЕТ»	79
Барковська О.О. РОЗВИТОК ХУДОЖНЬО-ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ ЧЕРЕЗ СТВОРЕННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОГО СЕРЕДОВИЩА НА ЗАНЯТТЯХ, ПІД ЧАС ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ ТА В ПОЗААУДИТОРНІЙ РОБОТІ	81

Химченко Є. В.

студентка;

Цуруль О.А.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри психолого – педагогічних дисциплін*

Національний педагогічний університет

імені М.П. Драгоманова

МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ БІОЛОГІЧНИХ ЕКСКУРСІЙ В ОСНОВНІЙ ШКОЛІ

Останніми роками в українській школі пройшли фундаментальні зміни у напрямку гуманізації навчально-виховного процесу на засадах особистісно-орієнтованого підходу. Загальноосвітня школа має забезпечувати всебічний і гармонійний розвиток учнів, сприяти розвитку їх талантів та інтелектуальних здібностей. Саме в сприянні всебічного розвитку їх особистості, її інтелектуальних індивідуальних особливостей розкривається значний гуманістичний потенціал навчальної екскурсії, її різноманітність і багатогранність.

Об'єкт дослідження: навчально-виховний процес з біології у загальноосвітніх навчальних закладах.

Предмет дослідження: методи, методичні прийоми організації та проведення навчальних екскурсій з біології.

Мета дослідження: з'ясувати особливості організації та проведення віртуальної екскурсії в основній школі.

Досягнення мети передбачає розв'язання наступних **завдань:**

1) здійснити аналіз психолого-педагогічної, методичної, біологічної літератури та шкільної практики з проблеми організації і проведення біологічних екскурсій;

2) охарактеризувати методи та методичні прийоми організації та проведення біологічних екскурсій в основній школі;

3) розробити інструктивно-методичні матеріали для проведення біологічних екскурсій в основній школі.

Неодмінною умовою виконання навчальної програми є проведення шкільних екскурсій. Учитель має право самостійно обирати час їх проведення, використати години навчальної практики [4]. Спілкування учнів з природою на екскурсіях, під час виконання завдань, створює умови для розвитку в учнів почуття прекрасного, любові до рідної землі, сприяє формуванню в них відповідального ставлення до природи й усвідомлення місця людини в біосфері.

Обґрунтування методики організації та проведення навчальних екскурсій з біології здійснено у дослідженнях О.Я. Герда, В.В. Половцева, Б.Є. Райкова, М.М. Верзіліна, В.М. Корсунської, Ю.І. Полянського, І.М. Пономарьової, І.Т. Суравегіної, І.В. Мороза, Н.Б. Грицай та ін. Їх аналіз дає підстави для узагальнення: методична думка щодо визначення місця екскурсії у навчально-виховному процесі та її методики еволюціонувала від екскурсії як методу навчання до екскурсії як самостійної форми навчання біології.

Шкільна екскурсія – форма навчально-виховної роботи з класом або групою учнів, що проводиться поза школою з пізнавальною метою при пересуванні від об'єкта до об'єкта в їхньому природному середовищі або штучно створених умовах, за вибором учителя і за темами, пов'язаними з програмою [1, с. 213].

Методика ефективної організації та проведення навчальної екскурсії з біології залишається актуальною проблемою, що зумовлено її специфічними особливостями. Це один із найскладніших видів навчально-виховної роботи дослідницького характеру, який відкриває можливості для комплексного використання методів навчання, розширює і поглиблює знання учнів і вчителя, допомагає виявити практичну значущість знань, сприяє ознайомленню учнів з сучасними досягненнями науки, є ефективним засобом виховання (екологічного, естетичного, патріотичного і т.п.) та розвитку учнів.

Шкільні екскурсії поділяють на різні види за такими ознаками: характером об'єкта (музейні, на природу, за певним маршрутом, на виробництво), зв'язком з навчальною програмою (програмні, непрограмні), обсягом (одно-, багатотемні, комплексні та інтегровані), методом проведення

(дослідницькі, ілюстративні, комбіновані), часом проведення (вступні, супровідні, підсумкові), способом пересування (активні, пасивні), кількістю учасників (групові, масові). Також виділяють осінні, зимові, весняні та літні [3].

Одним із нестандартних, сучасних видів проведення екскурсії є віртуальна екскурсія – це організаційна форма навчання, що відрізняється від реальної екскурсії віртуальним відображенням реально існуючих об'єктів з метою створення умов для самостійного спостереження, збирання необхідних фактів тощо. Н.Б. Грицай слушно зазначає: «Такі екскурсії дають можливість побачити ті організми, яких немає змоги спостерігати у живій природі, побувати в тих установах, які в умовах шкільного навчання неможливо відвідати реально» [2, с.128].

Аналіз педагогічної теорії і шкільної практики свідчить, що провідною ідеєю проведення екскурсії є дотримання її всіх структурних елементів. Вчитель повинен ретельно підготувати всю потрібну інформацію, щоб вона відповідала як навчальній програмі, так і віковим особливостям учнів, була доступною та цікавою.

У ході виконання завдань дослідження ми розробили та апробували під час педагогічної практики програмну віртуальну екскурсію «Походження людини» (9 клас)[5]. Її мета – вивчення об'єктів під час віртуального походу до Національного науково-природничого музею м. Києва [6] і Національного музею природи та науки Японії [7], що передбачає ознайомлення з особливостями проміжних форм еволюції людини, виокремлення їх найсуттєвіших ознак, вивчення зовнішнього вигляду, знайдених решток (кісток, знарядь праці тощо).

Під час дослідження було проведено:

а) діагностичний зріз № 1 (ДЗ 1), який передував екскурсії, проводився напередодні на завершальному етапі стандартного, традиційного уроку;

б) діагностичний зріз № 2 (ДЗ 2), який проводився на завершальному етапі віртуальної екскурсії, організованої за авторськими інструктивно-методичними матеріалами.

Анкетуванням було охоплено 20 учнів 9 класу однієї із шкіл м. Києва (табл. 1). Анкети містили рефлексивні запитання, які є загальновідомим інструментарієм реалізації зворотнього зв'язку щодо якості ходу і результатів навчального процесу.

Таблиця 1

Результати анкетування

№ з/п	Запитання	Варіанти відповідей	Кількість учнів (%)	
			ДЗ 1	ДЗ 2
1	Мій настрій на початку уроку	добрий	75	78
		поганий	25	22
2	Матеріал уроку для мене був	зрозумілим	100	100
		незрозумілим	0	0
		корисним	95	95
		некорисним	5	5
3	Урок мені здався	цікавим	88	100
		нудним	22	0
		короткотривалим	80	85
		довготривалим	20	15
4	За урок я	не втомився/лась	83	100
		втомився/лась	16	0
5	Своєю роботою на уроці я	задоволений/на	65	90
		незадоволений/на	35	10
6	На уроці я був/була	активним/ною	35	65
		пасивним/ною	65	35
7	Мій настрій наприкінці уроку	поліпшився	80	90
		погіршився	20	10
8	Домашнє завдання мені здалося	легким	50	—
		важким	50	—
		цікавим	70	—
		нецікавим	30	—
9	Звіт про виконання роботи	легким	—	90
		важким	—	10

	цікавим	—	80
	нецікавим	—	20

Джерело: розроблено авторами.

Порівняння результатів діагностичних зрізів та їх аналіз дають підстави для висновків про позитивну динаміку за більшістю показників, а отже і позитивний вплив на учнів розроблених інструктивно-методичних матеріалів для проведення віртуальної екскурсії. Перспективними вважаємо подальші дослідження проблеми у контексті реалізації Концепції Нової української школи.

Список використаних джерел:

1. Верзілін М.М. Загальна методика викладання біології: Підручник для студентів біол. фак. пед. ін.-тів. Пер. з рос. / М.М. Верзілін, В.М. Корсунська – К.: «Вища школа», 1980. – 352 с.
2. Грицай Н.Б. Екскурсії в природу як один із видів активізації пізнавальної діяльності учнів з біології / Н.Б. Грицай // Нова педагогічна думка. – 2004. – № 4. – С. 105-109.
3. Мороз І.В. Позакласна робота з біології: Навч. пос. / І.В. Мороз, Н.Б. Грицай. – Тернопіль: «Навчальна книга - Богдан», 2008. – 272 с.
4. Сілін М.І. Методика організації та проведення навчальної практики з біології у загальноосвітніх навчальних закладах/ М.І. Сілін, О.А. Цуруль // Пошук молодих. Вип. 13: Матеріали Всеукр. студ. наук.-практ. конф. [“Актуальні проблеми природничо-математичної освіти в середній і вищій школі”], (Херсон 24-25квітня 2014 р.) / Укладачі: В.Д. Шарко, І.В. Коробова. – Херсон: ПП В.С.Вишемирський. – 2014. – С.139-141.
5. <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programy.html>
6. <http://museumkiev.org/paleontology.html>
7. <https://www.google.com/culturalinstitute/beta/exhibit/cwIC7J6LG1rwJA>